

Baltijas Semfohpis.

Āmahl Telgawā if nedelās.

Maksā bes peesuhtischanas: no 1. Maija līdz gada galam 1875 — 1 r. 50 f.; par gadu 2 r., par pusgadu 1 r. 10 f., par 3 mehn. 60 f.; or peesuhtischanu: no 1. Maija līdz gada galam 1875 — 2 r.; par gadu 2 r. 50 f., par pusgadu 1 r. 40 f. un par 3 mehnēšeem 90 f.

Redakcija un ekspedīcija Rātolu eelā № 2. — Sludinajumus veenem h. Alūnana ī. grahmatu bohde, Rātolu eelā № 8.

№ 6.

Treschdeenā, 4. Jūni.

1875.

Nahdītās: Likumu projekts par strahdneku ihrefchanu. Sinas. Lohpu kohpschana un fabdu pawaſroſchana. Par Kursemes augſchgalu. Kreetns dehls. Jautaſchanaſ. Aibildes. Sludinajumi.

Likumu projekts par strahdneku ihrefchanu.

(Turvinajums.)

§ 93. Cekfleetu ministram, pehz farunaſchanahs ar zitahm waldischanas nodalahm, peenahkabs fastahdiht un nodoht preeksch Wiſaugstas apſtiprinachanas, zaur ministru kommissiju, plafchakus likumus par strahdneku dſhwokleem, uſturu un dſeedinachanu, kā ari par usraudſibū par wineem vee teem darbeem, kas eeksch 88. § uſſihmeti. Schinis likumōs ari buhs apſihmejams, kad ihpaschi, bes ihreteem dſhwokleem preeksch ſlimeem, buhtu ja-eerikte paſhwigas laſeretes un zil leelahm tāhm preeksch iktatra strahdneku ſkaita jabuht; kahdā wihsē wajaga eerikteteem un uſtureteem buht strahdneku dſhwokleem un kahdi aifargashanas lihdseki jaeweheho, lai strahdneku weſeliba tiktū uſtureta.

Peesihm. Lai eeſpehtu nelaimes notikumus no- wehrſt, tad zaur peederigahm pahrgalibahm preeksch tam ihpaschi likumi iſdohti.

§ 94. Kad buhwes darbi naht preekschā, kas 88. § nau peemineti, tad geld tik wiſpahrigē likumi; eeksch strahdneku dſeedinachanas leetas tad tee likumi teek eeweh- roti, kas fanemti 87. §.

Trescha nodala.

Par ihrefchanu uſ kalnu-raktuwu, fabriku un wiſu industrijas un amatneebas eerikſchu darbeem.

§ 95. Strahdnekeem un amatnekeem wajaga to no darba deweja noliktu kahrtibu eewehroht, pee darba eestah- tees nolikā laikā, bes atwehleſchanas darba stundās ne- iſeet un arweenu peeklahjigi iſturetees.

§ 96. Strahdnekeem un amatnekeem wajaga noslehp- tus tureht tohs wineem no darba deweja preeksch darba uſtizetus noslehpumus, ſihmejumus, mudelus, kas ir darba deweja ihpaschumi.

§ 97. Darba dewejam peenahkabs gahdaht, ka strah- nekeem un amatnekeem tiktū ſinama fabrika eekschīga kahrtiba, ka amatnīzēs un fabrika kantori tiktū iſlikti kahrtibas- rulli, kahdi fabriki eewehrojami, un ihpaschi:

- 1) Kā ar ſinu jaapeetahs ar bāligahm maſchinehm un ſlahdigahm leetahm.
- 2) Par strahpehm, kas par aiflawefchanahm un zi- tāhm lihguma preekschrakstu neispildischanahm nolikas.

3) Par darba ſtundu iſdalishchanu.

4) Par darba deenahm, laiku un kahrtibu vee iſ- pelnitahs naudas iſmakſashanas.

§ 98. Kahrtibas-rulli ari tuhliht eerakſamas viſas notikuschas pahrgrohſiſchanas. Schahdas pahrgrohſiſchanas noteek zaur darba deweju waj zaur fabrika pahrgalibahm, kad wihas ſihmejabs uſ leelaku aifargashana- nobs no nelaimes waj uſ leelaku kahrtibu, pehz ſchinī buhſchanā jau pastahwofchahm nolikſchanahm. Kahrtibas- rulla pahrgrohſiſchanas lihdī darba lihguma beigahm pee strahdneeka, kas jau kahrtibas-rulla pahrgrohſiſchanas laikā fabriki atrohnahs, tik tad war ſpehku dabuht, kad wiſch pati ar tāhm pahrgrohſiſchanahm ſaeet weendī prahtdīs.

§ 99. Darba dewejam ir ta teesiba, no strahdneeka un amatneeka algas tikai tāhs strahpes-naudas atwilkt, kas wineem par nokawetu laiku, par ſamaitatu materialu un fabrikatu kā ari par lihguma neispildischanu uſleekāmas, kahdas paſchā lihgumā waj kahrtibas-rulli minetas.

§ 100. Kad amatnekeem waj strahdnekeem kahdu materialu preeksch darba uſ gabala dohd lihdī uſ mahjahm, tad tee peemineti likumi uſ ſcho buhſchanu neſihmejabs.

§ 101. Kad kahda industrijas eerikte pahreit no weena ſaimneeka uſ oħtru, tad tam pimajam wajaga iſrehkinatees ar ſaweem strahdnekeem, waj jaunam ſaimneekam nodoht wiſas ſawas peenahzigas iſdarischanas aprehkinuma ſeetā, mehnēſha laikā, no industrijas eeriktes nodohſchanas deenās, pee kam strahdneku algas iſmakſashana zaur fabriki paſchu teek drohſchinata. Strahdnekeem wajaga weenu ne- delu eepreekschu tāhdu mainiſchanohs dariht ſinamu, pirms eerikte jaunam ſaimneekam nodohta.

§ 102. Saſlimuſchu strahdneku dſeedinachana, kad tee peemahjo darba deweja dſhwoklīs, mehnēſha laiku noteek uſ darba deweja rehkinumu, no ta laika uſ ſlimneeka paſchu waj uſ pagasta (draudſes) rehkinumu, pee ka ſlimneekas peederigis. Kad fabriki ahrpuſ ſilfehtas datas atrohnahs, tad ir ſpehklā 87. §. Pilfehtas, kur no strahdnekeem ihpaschās nodohſchanas preeksch ſlimneku nameem nem, darba deweja peenahkums tikai ir, ſaſlimuſho ſikt nowest uſ ſlimneku namu.

§ 103. Darbu, ko no pulkſtens dewineem wakarā lihdī pulkſtens peezeem no rihta strahda, noſauz par naſts darbu.

§ 104. Nepeeauguschee no 12ta lihds 14tam gadam nedrihksf ilgaki pee darba tift patureti, kà sejchas stundas par deenu un no 14 lihds 16 gadam ne ilgaki kà 8 stundas par deenu*).

§ 105. Darba dewesam wajaga strahdneekam, kas
naw 16 gadu wezs, pee darba nodohschanas pehz stun-
dahm atlaut, ka winsch brihwlaikä war skohlu apmekleht.

§ 106. Pee teem strahdneekem, kas wehl nau 16
gadus fasneegufchi, wajaga naktis darbam no deenas darba
wišmaſak zaur weenu starpu no astonahm stundahm buht
ſchiktam, un tohs nekahdi newar pa nakti likt strahdinaht,
ka tikai yusi no wiſahm deenas darba stundahm.

§ 107. Darba stundās, kas eelsch 104. § ussīhmetas, neteek eerehkinahs tas laiks, ko isbruhkē pēc asaida, pušs-deenas, wakarinahm un preeksch atpuhshchanahs.

§ 108. Fabrika waj industrijas eeriktes saimneekam wajaga west rakstu par mīseem strahdneekem, kas pilnōs gādōs, kurā atrohnahs winu wahrdi, wezumis, dīshwo-klis, wezaki, nepeeauguscha eestahschanaħs laiki fabriki un issṭahschanaħs no fabrika. Saimneekam jaeraaksta pee we- zuma uissibmesħanas tee gadi, kas darba grahmatinā eerak- stiti un wiñsch neatbild par to, kad eeksfh taħs atrohnahs mīsejumi.

§ 109. Pee ihreschanas us̄ darbu fabrikos un zitās amatneezibas eeriktēs wajaga arweenu pee darba grahmatinas ūanemšchanas aprehkinumu grahmatinas iidoht, ir tad, kad lihgums buhtu ar wahrdeem notizis.

§ 110. Aprehkinumu grahamatina, bes wiſa, kas 36. § nosazihts, wehl eeraſta wiſas lihguma notaſiſchanaſ, bet ari wiſus tohs no strahdneeka eeweheſrojamus likumus, registeri ſastahdiſus.

Peesihm. Pee industrijas eeriktes, kas wairak par
16 strahdneekeem nestrahdina, tahdi likumu regi-
steri aprehkinumu grahamatinas netek pagehreti.

§ 111. Fabriku un amatneezibas eerilfschu ihpaschnee-
keem wajaga ihpaschas grahmatas west, eeksch furahm wiſi
ar strahdneckeem notikuschi lihgumi teek eerakstti, kā ari zik
teem naudas iſmalsahts, zik no lohnies atwilks, u. t. j. pr.

Pee fihm. Pee fabrikeem un amatneezibas eeriktehm, fam masak par 16 strahdneekeem, schis paragrafs nau eewehejrojams.

§ 112. Fabriku un amatneezibas eerikshu ihpaschnee-
keem, kur dauds fabrika strahdneeku eerohnahs, jagahdā
par to, ka starp strahdneekem tiktu ustureta kahrtiba un
tiklība un ka behrneem skohlas fasneedsamas.

Peesihm. Finanz-ministram, kohpā ar peederigahm waldibahm, jastahda un zaur ministru komiteju Wisaugstai apstiprinachanai javeesneedsi ihpaschi likumi, už zik leelu fabrika strahdneeku pulku fabriku ihpaschneekem skohlas jaustur un kahdā mehrā tam buhs notikt, tāpat ari zik dauds ikskatram fabriku ihpaschneekam wajaga gahdaht var nepeeauguscho lauschu ruhmes weetu, ušturu un attihstischanohs tizibas, tikuma un skohlas leetās.

§ 113. Finanz-ministrām, pēc tam, kad tas sanahzis
veendōs prahītōs ar eekhleetu- un domehnu-ministrem,
zaur ministru-komiteju Wissauastas apstiprināshanas debl

ja-eesneeds ihpaſchi likumi preefsch tahs kahrtibas, pehz ka daschadi fabrikli un amatneezibas eeriktes uſturami. Schinis likumös wajaga atrastees:

- 1) To fabriku waj amatneezibas eerikschu ūarakstam, kurās augschā mineti nolisumi nau pilnigi leetajami un ihpascha likuma peenemšchana augschejo likumu weetā eestahjabs.
  - 2) Nelaimes aissargaschanas likumeem, kahdi ir maja-dīgi, lai strahdneeka, it ihpaschi nepee-auguscha, dīhwibū un weselibu waretu paſargah t pee ſmagem un bailigeem darbeem, un kā waretu iffarga-tees no nelaimehm, kas zaur garainu un zitahm maſchinehm mehds iſzeltees.
  - 3) To amatneezibas eerikschu apſihmeschanai, kurās darba ſmaguma waj darba neweseligu ihpaschibū deht newar pee darba tapt peelaisti ſeeweefchi un strahdneeki, kas 16tā gada wezumu wehl nau ſa-neegufchi, tapat ari to amatneezibas eerikschu apſihmeschanai, eekſch kurahm ſeeweefchi, kas vilmus gadus nau ſa-neegufchi, newar tapt peelaisti pee naikts-darba.
  - 4) Weselibas uſtureſchanas-likumi, kahdā mehrā ſlim-neeku ruhmes pee winahm eeriktejamas.

§ 114. Pee strahdneeku ihreshanas' us daschadeem industrijas darbeem janem par pamatu tee wispahrigee likumi; bet pee faslimufchu strahdneeku dseedinaschanas tee likumi, kas fanemti 85. punkta.

Zetorta nodata.

Strahdneku ihrefschana us plohszu-, laiwu-, knigu-,
struhgu- braufschamu eekfchquubernas.

§ 115. Wijōs uhdens brauzeju lihgumōs teek usſihmehts: strahdneeka wahrd̄s, darbs, uj zif ilgu laiku, un par zif falihgts; bes tam wehl war buht usſihmehts, preeksch kahda uhdens brauzekla*) strahdneeks falihgts (waj preeksch garainu fuga, struhgas, laiwas, waj preeksch plohsita) un uj kahdu wihsī uhdens brauzeklis teek uj preekschudſihts (waj zaur garaineem, waj zaur ſirgu waj lauſchu wilfschanu u. t. i. vr.).

§ 116. Bes tāhs jau wišpahrigōs likumōs iſteiktas
ihreſchanas wiſhes, ihreſhana war ari notift preeſch
ihpaſcha zela.

§ 117. Pee ihreschanas preefch ihpascha zela lihguma bes tahn zitahm wispahrigahm notaisifchanahm (§ 115) mehs iapeeianz:

- 1) Terminisch, us kuru strahdneekeem nosazit  weet  ja-eerohnah  un strahpes mehr , kad terminu aisslaich garam.
  - 2) Zik eepreelfchu naudas us lohni teek aismalkahcts un terminisch, kahd  nolihgta malka atlhd nama.
  - 3) Rahds prouiants strahdneekeem uhdens braukfcha-nas laif  un peestahtuw s teek isdohts.
  - 4) Zik war no algas tapt atrehfinahts par no awetu laiku us peestahtuwehm un braukfchan .
  - 5) Wisgarakais eepreelfchu aprehfinahts braukfchanas laiks.
  - 6) Zik strahdneekeem pee malkas japeeletek flaht tan  reise, kad braukfchana bes laiwas strahdneeku wai-

^{*)} Ar to nesaikum „deena“ sākē ir 24 stundas saprātības, t. i. deena un naakte.

^{*)} Судно, Фаулер.

nas ilgaki welfahs, nekā eepreekschu bij ap-rehkihnahs.

Ja wiſi tahdi lihgumi nebij notikuschi, tad strihdus leetā teefai peenahkahs iſlihdīnaht pehz ſchē peemineetem wiſpahrigeem likumeem un pehz tāhs weetas eeradumeem, kahdi pee uhdens brauzejeem mehdē buht.

§ 118. Saimneekam waſaga uhdens brauzeju strahd-nekeem pehz brauzekla ihpaſchibas eerahdiht ruhmi neween preeksch guleſchanas, bet ari preeksch winu prowianta uſglabaschanas.

(Turpinajums nahkoſchā numurā.)

Sinas.

No Kuldigas puſes. Lai gan „Balt. Semk.“ to preezigu ſinu nesa, ka ſeemas fehja Kurſemē un Widſemē lohti labi ſtahwoht, tad tomehr tam preti waram ſaziht, ka ne-wiſur tā ir. Rudeni ſneegs uſkrita, pirms ſeme dabuja ſafalt, kaſ gan, ja tik buhtu ahtraki nogahjis, nekahdu ſkahdi nebuhtu darijis, bet tas weetahm wehl pehz Durgeem ſeemas fehju ſpeeda, ta ka noejoht ſemahs weetas tik pliku ſemi eeraudſijahm.”) Lai gan weenumehr uſliht, un ari filta gaiſa netruhkfī, tad tomehr ar augſchanu eet lohti knapi uſ preekschu. Ahbolsinch wehl ir itin maſs, rudiſ ar netohp uſ preekschu. Ar ſemes darbeam eet lohti lehnam, jo dſiſlais ſneegs ſemi tā ſafpeedis (? red.), ka preeſchi paſafara ehdamā truhkuma, nemā ſau tā iſſtrahdajama kā iſtī wajadſetu.”) Ahbeles un kirschi gan ir viſnōs ſeedōs, ka tas tik reti kahdu reiſ redſehts.

No Finanz-ministra funga, kā mums teik ſinohts, ir nupat iſnahkuſe atwehle, ka tāhs maſhines un zitas leetas, ko ahrſemneeki eefuhtihſ uſ Jelgawas wiſpahrigu iſſtahdi, zaur Rihgas un Verschboſowos tulas nameem war ewest bes tulas, tāpat pee atpakal weſchanas tula ſau ſamakſā, bet gan par tāhm leetahm, ko uſ iſſtahdi pahrdohs.

Kurſemes pilſehtneeku ſadſihwe azim redſoht peenemahs. Jelgamā ſahk dſiſhwoklin truhkt; ihres un namu wehrriba ſtipri zehluſchahs un wehl aug. Tas patš ir pee maſajahm pilſehtahm eewehrojams. Tā Zahbeles meefinā ruhmes pagalam peetruhkfī; kadeht moesta preeſchneeks, kā ari ziti, kaſ wehlahs tur preebuhwetees, ir pee Waldibaſ luhguschi, lai paleelinajoht Zahbeles meefinu, lai ſchadeht ihpaſchi no Zahbeles muiſhas preeſchkiroht meefinam ſemes gabalus preeksch buhwes.

Schautos buhs 1. un 2. Septembri lohpu iſſtahde.

Par gaidamo dſiſszelu zaur Widſemi iſſaka kahds Latweetiſ, kaſ Wahzu walodu neproht, Wahzu Rihgas awiſe ſawas waidas. Dſirdoht no jauneem dſiſszeleem pat Kaukaſija, Sibirijs; tik Widſemē newaroht to ſagaiſiht, un tomehr lohnes un nodohſchanas wehl aifween augoht, kurpretim uſ Rihgu ar prezebm tagad weeglāk tilt no tāh-lahm gubernahm nekā no Widſemes; kadeht tē ari ar lab-flahſchanohs ſahkſhoht eet atpakal. Zerohit, ka ſhi gada landtags ſho leetu nemſhoht pahrfpreeschanā un gahdaſhoht par naudu preeksch dſiſszela. Bet warbuht, ka

pirmā un bagatakā lauſchu kahrtā no muhſu gubernahm, kura turklaht ta weeniga, kaſ dalibū nem pee landtaga pahrfpreeschanahm, neſpehjoht deesgan atſiht, kaſ zitus ſpeeschoht tik gruhtī, tad lai jel eewehrojoht, ko tee ziti tik gauschi wehlotees.

Seemel-Amerikas brihwatalti ſhogad ſabibas ir 12 prazentes, t. i. pahri par aſtoto datu, wairāk iſſehtas nekā pehrn, kurpretim kohkwilnas kohpfchana par trim prazenteim pamaſouſees, bet zerejoht no winas bagatus augļus ſagaiſiht.

Widſemes landtags Rihgā 19. Maijā eesahzees.

Eekſchgubernās ſhogad maſs uhdens upēs. Duepre un Oka paleekoht gadu no gada ſeklaka; ir Wolga dara ar ſawahm ſmilkſchu lahwahm kugineekeem galwas ſahpes. Bainu melle pee meshu nozirſchanas, kaſ ihpaſchi noteekohht dſiſszelu- un garainu kugoschanas wajadſibu deht un preeksch iſweschanas uſ ahrſemehm. Tagad iſcheneeri no zeluministerijas wiſas upēs pahrluhkoht, kā waretu ku-goschanas eespehju upēm uſtureht un pajelt.

Meschaſargi tikſhoht uſ preekschu deenestā apſwehrinati.

Teem no dſiſszelu beedribahm apſtiprinateem direktooreem wajadſeſchoht Zelu-Ministra k. apſtiprinaschanas.

Domehnu-Ministers Walujews gribohit Junija widū uſ Uralu dohtees, tureenes kalmaktuweſ pahrluhkoht.

Pee Mahrtina draudſes Rihgā ir laſamo grahmatu krahtuwe; wina ſkaitoht tagad 800 Wahzu un 180 Latweeschu grahmatu. Makſa par gadu 1 r., par $\frac{1}{2}$ gadu 60 kap., par $\frac{1}{4}$ gadu 30 kap. Dahwanas teik ſanemtas ar pateiſibu.

Jelgawa Latweeschu laſamo grahmatu krahtuvi ir atwehris h. Allunans. Makſa par gadu 2 r., par $\frac{1}{2}$ gadu 1 r. 20 kap., par $\frac{1}{4}$ gadu 75 kap. Laſitaji dabohn, pehz mahjoktu atſtatuma, 8 lihds 10 grahmatas lihdsi.

Krohna Wirzawas Latweeschu laſamo grahmatu krahtuwe ſkaita pahri par 500 Latweeschu grahmatu.

Starp „Rigasche Zeitung“ un „Рижский Вестник“ ſarſch iſzehlees teatera deht. Pehdejā awiſe grib, lai Wahzu teatera namā Kreewu akteeri iſrahditu trihs reis nedelā; pirmā awiſe atkal ſaka, ka tad ne no Wahzn, ne no Kreewu iſrahdischanahm neiſnahktu nekas lahga; jo kād un kur tad iſrahditaji lai ſagatawotohs uſ iſrahdischanu. Ap ſho ſohdolu werdahs nu wahrdū ſarſch pa wairāk numureem.

Maſ-Alijā ſeme trihzejusi. No kahdahm 1000 ekahm tilk redſamas atlikas un wairāk tuhktſoſchu zilweku dſiſhwibas ir gahjuſchās bohjā.

Maſkawas awiſe ſino, ka Waldiba tagad pahrfpreeschoht, waj deretu Baltijas gubernās magaſines ſabibu pahrwehrit naudā.

No Hapsaſes rahtsnama iſſagi 20,000 rubli naudas un wehrtſleetas.

Pehterbburgā atklahja Eekſchleetu-Ministra k. 20. Maijā ſatautigu (internationale) ſapulzi, kaſ ſanahkuſe par telegraſa leetahm pahrfpreest un fastahw iſ daschu ſweschu Balſtu ſuhtiteem uſ minetu darbu.

No Jelgawas. Pee Jelgawas gimnaſijas ir ſhogad nolikuſchās ſeptinas jaunkundſes ſawu, tā ſauktu leelo

*) Šlabde, kā zeen. ūnatois ſchobs widutſchus nau wahrdā pefauzis, jo wiſā „Kuldigas puſe“ tā gan nebuhs.

**) Waj ſchē nebuhs tur zitur waina mēſtejama?

Nedalzija.

eksamu par skohlotajahm. Tautibas pebz tahs ir: no Wahzu 3, no kurahm weena ahrsemneeze; no Pohlu 2; no Latwoju 2.

Kowners, Maskawas komerzbankas saglis, ne-efohrt wis Berlinē, bet Rijewā fanemts.

Tas 7. wersti us Jelgawas dseisszela eewainohts zilwehfs ir miris.

Pee schi gada Zahnu svehtkeem Jelgawa wehl pеeminefim, ka buhwē ari zirku vreelfch skunftsjahtneeka Salamonaska.

Ahrleetu Ministra k. palihgs, Geheimrachts Westmann 27. Maijā Vihsbadē ir miris.

Kelnē (Pruhschōs) buhs schogad no 25. Augusta lihds 26. Septembrim, jeb pebz muhsu laika rehkina, no 13. Augusta lihds 14. Septembram, issstahde no dahrsa lohpes augleem un lihdsfleem astonās nodalās: 1) no dahrneezibas. Tē buhs stahdi, kas stahdu namds un kas brihwi apaksh debes aug, auglu kohki un auglu kruhmi, nogreestas un isskaletas pukes; 2) no dahrsa augleem. Tee buhs: dsihwi, schahweti, eetaifiti augli; raschijumi no stahdu ūlas un schkeedras, kā: wihni, alus, likeeri, eljes, sweki, gumi, pehrwes, kanepes, lini, kohkwilna, zukurs, stehrkeli u. z.; bīshu kohpschana ar winas raschijumeem; dsihwas, schahwetas un eetaifitas faknes; misadas sehklaas; 3) u. 4) no dahrsa eegrohsschanas un iiglihtoschanas; 5) no wifadeem dahrsa rihkeem; 6) no dahrneeku krahtuvehm par kohkeem un sehklahm, par wabolehm, kustoneem (Insekten) un taurineem ar winu kahvehm un sellehm, kas dahrsam derigi jeb skahdigi; 7) no skunstigi taijteem augleem, pukehm un stahdeem; 8) no raksteem par dahrneezibu. Dsihwas pukes un augli tiks issstahditi diwōs lahgos; pirmā: no 13. lihds 29. Augustam; oħtrā: no 30. Augusta lihds 14. Septembrim pebz muhsu laika rehkinuma.

Saimneezibas nodala.

Par derigu lohpu kohpschana un suhdu pa-mairofchana.

No Barona W. von der Recke.
(Turpinajums.)

3. Slauzamahm gohwihm pa stallēem jaftaiga valam.

Es pebz sawas wihses slauzamas gohwis stalli turu valā. Esfahkumā, eekam lohpi wehl nau apraduschees, tikai lahdas desmits gohwis weenā stalli turamas un kreeti usskatamas, waj stiprakas gohwis wahjakas nebrihdina. (Sabadiht gan newar, jo ragi ar teem wirsu peemineeteem spruhdeem aptaisiti.) Ja tā gadahs, tad wahjakas arween pamašam zitā stalli djenamas. Ari jaleek wehrā, ka lohpi jo deenās jo rahmaki, un sawus netikumus; naidu un dusmas arween wairak atmet.

Kad faitēs peeseetahm gohwihm, weenai labaku ehdamo un oħtrai fliftaku leek preelfchā, tad schi us blakam stahwo-woschu skaudiga buhdama, pee faitēs steepjahs un rau-stahs pebz oħtras gohwes ehdamā, un sawu ehdamo, kas vreelfchā nolikts, min apaksh kahjahm un islaifa. Schahds

netikums faitēs feeteem lohpeem eerastis. Valejee lohpi finams eesfahkumā gan eet ohkschedami no weena kasta pee ohtra, vahrbaudidami ehdamo, kur labaks, kur nē. Bet kad wisur apfmeledami atraduschi, ka wisur weenads ehdamais, tad nostahfees weenā weetā un ehdihs meerigi, kamehr wisu ehdamais apehsts.

Lohpus war tureht, waj pa maseem pulzineem ihpashōs masōs stallischōs, maj weenā leelā stalli, kurā ar augstahm stiprahm redelehm aistaifa daschadus aisdarus, (aigaldus).

Lohpeem stallōs malā eħoscheem wajaga masak ruhmes, nelā kad tohs tur peefetus un tee ari iſteekahs ar masak pakaischu. Jo lohpi weenumehr kustedamees un staigadami sawus suhdus ismeħta pa wisu tu ruhmi, un jafradā, tā ka tee wisur ir weenadi un weenā augstumā.

Valejee lohpi ir wairak tihri un nenotaifahs ar suhdeem fā tee, kas stahm pee redelehm peeseeti. Ja wehl stahm greesti ir labi zeeti un tħas arween tur skaidrus, ka no teem newar nokrist nekahdi putelli un netiħrumi, tad gohwis isskatahs fā fukatas; jo pee labakas kohpschanas spalwa ir ari gludenaka un spohschaka.

Jr pebz dabas likumeem un lohpu weselibai lohti derigs, ka tee stali weenadi wħid pebz paċċu gribas war apkahrt staigaht, zaur fo tee ari ahtraki dabu patikkhanu eħst; ari gremeschana tā toħp sekmeta. Tapat ir lohti wajadis, ka lohpu meefas allasch ir tħras, lai aħriġs gaiss ar to weenumehr war kohpa fatikt.

Kad gohwihm iżżekas un weħders pa seemu ar suhdu-fleschkehm apknejjees, tad iħpaschi pawařari tas fluktums fajuhtams. Jo aiseet nedelahm, eekam tee suhdu-fleschki no ġahneem atkrikt un tħas zaur teem palikušħas plikas weetas atkal ar spalwu apaug. Kad nu pawařarōs, kā jau allasch vee mums gadahs, ir wairak aufsts gaiss, un ne reti weħtra ar flapdranki, tad tas ar tħadu pliku meefu no aufstuma pahremits lohps stahw sarahwees un nebuht ne-ħd. Zaur to paċċahm labakħam gohwihm noſuħd peens; iħpaschi, kad tħas, zauru seemu fil-taħbi stahwedomas, aħras aufstu dsestru gaifu neparadusħas, taħm nah-fahs gruhti to panest.

Kad suhdi stali allaschia weenadi stahm, tad lohpeem ari lihdsenās għażiġ sweetas, tā ka teem pakala nau augstaki, neħħa galwa. Tadeħħi tħadhi lohpi ari neismetahs, kā zitī, kas faitēs peeseeti un kam tapebz ar nau lihdsenu għażiġ sweetu.

Chdamajo labaki tanis brihschōs eelik kastōs, kad lohpus iż-żen pee džurdinashanas.

4. Lohpu džurdinashana.

Lohpus laist aħra džurdinah, ir labak, tadeħħi kā: a) džurdinashanas files stallōs eetafih mafha dauds naudas. Ja tħas tħaż-za no kohka, tad daudsreis għali pahrsprahgħt un tek, zaur fo pee filem muhsam rohdahs flapjums un lohpeem ar preekfahfahjahm flapjumā stahweħt, ir-pawisam newfeligħs. Siles leħti veenem flakbunu un neħħidribu, no ka tħas gruhti ištihrija. Ja tħas atkal tħaż-za no keegeleem un nau labi zementeretas, tad tħas leħti iſħru; ja tħaż-za no mahla un nau glaseereħtas, tad leħti iſħekkli. — b) kad katra lohpam ir-sawa iħpascha file, tad naħħaks gruhti tħas allasch ištihriħt, un meitas

daudfreis newihsho to ta isdariht, ka wajaga, un zaur to no tahm zelashs daudfreis slimibas. — c) Kad lohpus ari nesinzik tihrus tur, tomehr uhdens stalli fileis ir arween neftaidrs un preebiris ar ehdama smalkumeem, — d) Lohpeem pee files preefeeteem zauru jastahwo us weetas, tadeht tas lohti labi, kad tohs ahrā laisch dsirdinaht. Zaur to tee katrā deenā tohp frischā gaisā, laj dauds mas ar wisadu gaisu aprohdahs. — e) Pee dsirdinaschanas stalli waijaga dauds wairak laika un darbaspehku, neka kad tohs ahrā dsirdina.

Tadeht to wišu eemehrojoh preefch ahrā dsirdinaschanas waijaga pataisicht leelu garu silli pee pumpas waj akas, ka uhdene drihs un weegli war eeleet. Ja uhdens ir pa dauds auksts, tad to ar karsteem almineem, waj ar filtu uhdene war fasildiht.

Pee dsirdinaschanas ne wiši lohpi us reisu, bet tikai weena dala no kohpa stahwedameem lohpeem jalaisch ahrā pee files.

Lihds ar gohwihm jalaisch ari tas bullis, kas pee tahm peeder, lai tas, ja waijadsetu, isdara sawu peenahkamu. Ihpaschi tur ta jadara, kur gohwis no daschadas fugas, lai wis war notikt laikā un pehz fahrtas.

Ja dohma, ka lohpeem buhtu derigaks, katrā laikā stalli frischu uhdene dsert, tad war weegli fahdu uhdene laishanu eetaisicht, kas arweenu frischu uhdene preefkapē. Stalli apalsch greesteem japeetaifa mahte, waj zits kahds traufs, kas ta apzeetinahts, kā ne gaisā ne-eet eekschā. No schi traufa eet fahrdes waj bleka reere zaur wišu stalli, no kuras atkal fahnu reeres eet us tschuguna sili, kas lohpeem preefchā. Schi reeru ohtree gali ir eelaijii tajas files, diwas zollas no augschmalas. Pa tahm nu uhdens eetek files, bet ne aukstak kā reeres gali (diwas zollas apalsch files augschmalas). Kad nu lohps to uhdene nodjer, tad pa reeri frisch uhdens pats no fewis atkal peetek klahit tik pat augstī kā bijis.

Bet lai uhdens iš wiržu peemineta uhdens traufa, kā mehr to pilda, pawišam neistegetu, tad katrā masas reeres apalschgalā krahnis peetaisams, ko pa to laiku, kad traufu attaisa us pildishanu, waj iſtihrischanu, war aifgreest zeeti. Schi eetaise jau ari tadeht waijadfiga, lai uhdene, kad files grib iſtihricht, war aiftureht, ka netezetu. Schiham filehm nebuhs wis padauds leelahm buht, bet puſſlihds lesenahm, ee-apalahm.

Schē par dsirdinaschanu, runadams wehl peemineſchu, kas jaerwehro, kad lohpus ar brandwihna dranks dsirdina. Spirits (alkohols) un nahlikis (fuselis) kas dranks wehl eekschā palizis, un ta pa dauds dsirdinaschanu ar wahritutam lihds no ohgtu slahbekla swabodu, uhdene ir lohpeem, ihpaschi slauzamahm gohwihm, lohti fahdig. Kā no schi fliktuma jaissargajahs, es esmu deesgan plaschi Baltijas (wahzu) nedelasrakta iſskraidojis.

Bullus pee walā stahwedamahm gohwihm stalli newar walā tureht, jo tee tahs padauds dsenā un trenka. Tee jatur fewiſchki un japeeſeen ar stiprahm kehdehm. Ehdama kasti teem ja-ustaifa tahdi pat, kā jau augschā aprakſtihts, tik ween wehl rupjaki un ſtipraki. Bulli preefeenami pee ſtabeem, kas pee feenmali stahwedameem kasteem ir ſemē eerakti un wirsgals pee dſeedreem preeſtiprinahs; jo pee kasteem ween preefeeti, tee tohs lehti war iſplehſt un iſahrdiht.

Gruhtas gohwis kahdas deenas preefch teloschanas no zitahm gohwihm atſchiramas, lai telischt no walā staidadamahm gohwihm netohp fabradahs.

Telini tuhliht pehz dſumſchanas no mahtehm atmamami un ihpaschā stalli eleekami, labaki wehl ta, ka mahtes nedſird winu blauchanu. Wini dſirdinami ar peenu, tadeht ka ſihdischana gohwihm ir par fliktumu. Tikai pee pirmpeenehm teki jafihdina, jo dohma, ka telsch ſihdamis stalli waijaga dauds wairak laika un darbaspehku, neka kad tohs ahrā dsirdina.

Pee lohpu flauſchanas, katrā stalli, tiklab wasarā kā ſeemā, jatur ſchnohris, ko iſſlauktai gohwei apſeen ap kafku, lai pee flauſchanas gohwis neſajuhk un neweena nevaleek neſlauktai. Ta ſtrahdneeze, kā eet pakat, luhkodama, waj wiſas gohwis pareiñi iſſlauktas, ſchnohri atkal nolaisch no kafka un pahrfkaita gohwis.

Ir lohti labi, kad wihrēechi gohwis flauz, kā tas paraſts ahrsemēs. Deem irr apalsch krehſls ar weenu kahju, us ko tee pee flauſchanas war atſpeeftees. Katrā lohpu barā gadahs gohwis, kas gruhtti flauzamas un pee kām tadeht wairak ſpehka waijadfigs, neka meitahm ir; un tomehr lohti waijadfigs, ka gohwis tihri iſſlauz, jo zitadi veens drihs nosuhd, un ihpaschi ta krejuma dala, kas arween pehdigi naht.

(Us preefchū turvinajums.)

Vispahriga data.

Par Kurſemes augſch galu.

Kurſemes augſchgalas ir lohti kalmains, ihpaschi ſluſtes apinkī. Kalni mainahs ar eeleijahm, pa turahm atrohdahs upites un eſeri, ar bagatigu ſiwi- un wehſchu- ſweju. Kalni, kuri nestahm apalsch arklas, ir jauki un ſlaifti ar meschineem apauguſchi. Meschōs reds ſtalatas egles un preedes, mainus ari ohsolus, klawas, behrſus, gohbas, leepas, apes, elſchauſ. Tā tad dabas jaukumu ſchē netruhſt, bet ir purmu nē. Meschōs ſchē wehl peemiht daschōs apgabalds wilki, lapsas un breeſchi, un beeschi atrohdahs ſtirnas, ſaki, teteri, mahweres, mescha irbes un waſaras laikā muhſu paſſhſtami dſeedataju putunī.

Pa leelai dala ir ſmilts ſeme, bet mahls ar atrohdahs un ſeme ne reti ir tik daschlahrtigī maifita, ka weenā un tai puhraveetā war atrast blačam mahlam weeglu ſmilts. Man warbuht wis newiltahs, kad es ſazitu, ka gandrihs wiſu kalmu wirſgalōs zeets mahls, kas ſauſs un bes truhda, lohti mas auglus iſdohd. Plawas atrohdahs ſchē Augſch- ſemē pa leelakai dala purwōs jeb pa mescheem mītrās weetās un neidohd wis tik ſmarſchigu un brangu ſeenu, kahdu Leijgaleechi no ſawahm plawahm eedabu.

Kad nu vrasim, kā gan ſtahw ſchē Augſchgalā ar ſem- kohpibu, tad buhs jaatbild, ka ta ihpaschi pee ſcheeenes maſgruntnekeem lihds ſchim wehl mas plaukuſe. Tihrumu apſtrahdaschana us wairak laukeem teem tē wehl rahdahs gluſchi ſwefcha. Wini aifweenū turahm pee ſaweeem trihs laukeem. Tāpat ari no tahdu auglu audſeſchanas, kas lohpeem par labu baribu der, wini tē wehl neleekahs neka ſinoht. Laudis tē makſa rentes lihds 9 rubl. f. ik no treſchās puhraveetas, jeb ſeemas lauka, t. i. lihds 3 rubl. f. ik no kafkas puhraveetas aramas ſemes. Tikpat dauds tē

ari muischaas rentneeki maksä par semi, kas jau ir eedalitaus wairak laukeem ar ahbosinu un fehtahm ganibahm. Gaischi redsams, ka rente nemas nebuhtu tisk pahrleezigi leela un tee winas dehl waretu it pahrtikuschiapt, ja tikai kreetnaki un prahtigaki sawus tihrumus un ylawas peehohptu, ka weetahm yee Leijgaleescheem esmu redsejis. Ar kaulu-milteem teek nu jau gan ari Augschgalà daschi tihrumi mehsloti, ka ap Aseru muischu, kur jau no fahdeem fescheem gadeem ar teem darbojahs, bet leelakai dalai wini pagalam siweschi.)

Par Augschēmes lauschu sadſihwi teek reti lahdas ſinas laikrakſtōs paſneegtas, — un lad taę ari lahdreis noteek, tad taħs ir lohti behdigas. Ta wehl neſen lahdā laikraſta**) bij laſamis:

„S. pagasta teefas nams ir buhwets dabigi itin ſmukā weetā; winu puſchko daſchi ſtahditi kohki un auglu-koſku dahrſinfch. Kohka mahja zelmalā, ar bailigi ſpozigu ſalmu jumtu, rahda kreetnu wezumu. Lohgeem ruhtes iſdausitas; bet laikam lai gaifsa un gaifſ pa daudſ netiktu eekſchā, zaurumi aifbahſti ar lupatahm. Mahja tahnā buhſchanā palaifta lihdsinajama kahdam nabaga frohplam, kaſ ſelmalā nometees, dahuwanas luhdſahs. Buhtu jadohma, ka zilweki winu pawifam pametufchi, ja nereditum ik treſch-deenās un peektdeenās lauſchu barus iſ „krohdsina“ iſleeanam un pagasta namā eeſeenam. Partu-iftaba ir tik 2 aſis plata un $2\frac{1}{2}$ aſis gara, kur wajaga ruhmei buht preeſch 30—40 zilwekeem un wehl wairak. Partu-iftabas mehbeles ir: 2 benki ar noſauftahm kahjahm: paſchā iftabas wiđū balla, kurā ſtrihwera weſcha maſgafchanai eemehrza; tad wehl kahdi 4 riteni, no kureem, ja kaſ negrib nodarmotees, labi jaſargajahs; tahtak ſtruhwbenkiſ un malka. Sanahkuſchais lauſchu pulzinsch uſ ſehdeschanu dohmaht lai ne-dohma. Nejaukōs pihipes duhmōs ſchē nereti dīrdama bährſchanahs un lamafchanahs un zitas rupjibas. Kā redſams, tad labſ laika gabals tē wehl aifees, kamehr pa-gasta waldbiba un pagasts tik taht tiks, kā tagad tee ziti labakā fahrtibā atrohdami pagasti. Jo lihds ſchim tē nau neweena, kaſ uſ kaut kahdu labaku eetaiſu dohmatu un par to ruhpetohs. S. pagasta ween ir wairak kā puſſintſ ſaimneeku, un pee pagasta wehl nem daliſas trihſ maſaki pagasti. Tadeht ifchetreeem pagasteem, ar pahri par 200 ſaimneekem, buhtu ſmeekla leeta, labu pagasta-namu uſ buhwetees. Bet eekam taſ noteek, tad deretu gan gahdaht, ka ir wezajā tohp eewesta fahrtiba un ſpozdriba.“

Rakts-wasachanahs „pee meitahm“ Augschgalà wehlstipri kahjäs. Behrna gada beiqäas N. un E. draudses jauni pui-schi, kahdi 13, „pee meitahm“ eedami, bij sawà starpà eesah-kuschi tildas zelt. Izur lo weens puifis us ohtra schahwiss

ar peelahdetu 2 stohbru plinti un tee ziti fahwusches sawâ
starpa ar akmineem.

Reis tē kahdā weetā pagasta-wenzakais faaizinaja pagasta-weetneekus un faimneekus kohpā, lai tee apfpreestu, kahdā wihsē tee sawu faimi no naktis-wasafchanahm waretu at-radinahrt. Beidsoht nospreeda: „Sapulzejufshees ſin tik weenu zelu, pa kuru naktis-wasankus no winu tekahm at-radinahrt, prohti to, kad wineem to ſkahdi, fo tee blandi-damees faimneekam pee darbeem nokawe, no winu lohnes atrauj. Saimneeki apfohlahs, tuhſit, kad mahjā buhs pahrnahkuſchi wiſai faimei iſſludinahrt, ka neweenam no winu maiſes-behrneem nedſ pirtneekeem (waliineekeem? red.), kuri ſawā maiſē, bes ſaimneeka ſinas nekahdu nafti no mah-jahm nebuhs iſeet un blanditees; bet tahdam, kaſ taptu peenahkts, ka wiſch nafti apkahrt wasajees, buhs katru reis 75 kap. f. no lohnes, pagasta kapitalam par labu, ſaudehrt. Kad kahds ſaimneeks ſcho ſpreedumu pee ſawas faimes nenemu wehrā, tad tahdam, katru reis, kad ſpree-duma pahrkahpſchana tohp uſrahdita, buhs weenu rubli pagasta lahdei par labu mafsaht. Naktis-wasankus katru reis pee pagasta-teefas buhs uſdoht, fur tee, kaſ saglu (? red.) teku ſtrehjeji, tays pahrnahziti un teem tad par deenaſ no-kaweschanu teefas ſpreekſchā buhs 40 kap. f. ſawam ſaim-neekam atlihdſinaht.*)

Tà kà augsfchà minetais pagasta wezakajs par sawu lau-
schu laizigu labklaahschanohs gahdajis, tåpat atkal Leel-
Sunakstes apgabalà Lapsu mahju faimneeks Timm f. ruh-
pejahs par sawu tautas-brahlu garigu attihstifchanohs,
sawás mahjás laiku starpå isrihkodams dašhus derigus
weesibas-wakarus ar preeksfchlaſſifchanahm un daschadu
dsfhwes wajadſibu iſſkaidrofchanahm. Beens tahds wee-
figs makars bij ari tai 26. Janwarî ſch. g. Us ſcho wakaru
Timm f. ihpaschà runà iſſkaidroja, zik wajadſigs lauku
faimneezibà kahrtigu un glihtu jadſihwi kohpt un par
kreetnu behrnu audſinaschanu gahdaht; eſoht tihri bailes,
daſchás mahjás behrninus iſſkatoht, kuri netihri, yusplifi,
bes kahdas mahjibas usaug; tas uoteekoht newis aif ne-
eſpehſchanas, bet pa leelakai dalai aif kuhtribas un gleh-
wumia. Tad Timm f. wehl paſneedſa daschadas ſinas if
dabas. J. Semit f. runaja par to, kahdi labumi no sem-
kohpju-beedribahm zelahs. A. Baumann f. runaja par
linu mehrzeſchanu un iſſtrahdaschanu. — Tik daudſ ſchoreis
par Kursemes augſchaalu. Bertrama Kahrlis.

Bertrama Rahrlis.

Greetus Dehls.

Stabius is Satweefshu dußwes, no Lappas Mahrfina

1. Sagminis

Tumu pee kahdas Widsemes aprinka pilsehtinas stahweja diwas semneeku mahjas, tikai kahdu pus wersti weena no ohtras. Ta, kas postes leelzela malâ bija, sauzahs par Kalna Obsolu un ohtra, kas tahlaki no leelzela aii pirmahs

* Ka augſchejō ſinā nemas nau minehts, kahdā mebrā ylawas ar laukeem, ta ar lobyu lohſchanu itahw, tad grubti iſſekir, waj rente dahrga, waj mebrema, waj laudis vaſchi wainiqi fa nau pahritkuſchi. Pebz dohta arakita no ta wiðus ſemes muus rabbabs turypetim, fa ſemei wajaga labi aplohyatia buhti, ja tif leelu renti iſnes. Ari favada leera ir ar lobyu baribas fehſchanu vee tahdeem laukeem, fur weenā un tai vaſčha pubras weetā daſchkaſtiga ſeme. Ir wina labi eekofyia, i. i. ja ſvekts bijie, tai jau no gadeem labi ſtalla mehſlus dobt, tad nu warehs gan fehjumus wairat laukes edalſti, gitadi pahrgrobiſſchanu nevahreſteu, jo pahrlabozjums vahroheſtohs par nolabinajumu; lauki tif faleſtu. Un ſlunſtiqi mehſli ween jau ſemi neufszels. Tapbez ir un palek ta leelaka manta, ta leelaka gudriba vee ſemlohyja: wajadniqia datu ſtalla mehſlu; jo wairat lahds tohs ſvehj eefraht, jo gudrakſe tas, jo leelaka manta tam.

^{**) Baltijas vēstnesī.}

Redakcija.

^{*)} Kaut gan mehs naikswasachanohs nemas negribam aissstabheht; kaut gan mehs ar atsibstam. ta pagasta wezakajam ir teesiba, tobs ar naudu jeb aresti strahyebt, las wiina noteikumus neisilda; tad tomehr mums leefabs las par daubd, var weenu un to paschu leelu, weenu un to vaschu zilnabu divkabrigti strahyebt: zaur pagasta wezalo un zaur pagasta teesu. Un ta faihmeek no wakinsekem, las nemas nestahw faihmeeka lohne, loi nos well no wiaw lobnes 75 larp. Redakcija.

stahweja, par Leijas Dhsolu. Kalna Dhsola mahjai bija lohti maši laufi, un mahja pate iſſkatijahs gluſchi naba-
dſiga un panihkuſe ar nolkwehpuscheem un ar ſakabm fu-
nahm noauguscheem falmu jumteem. Leijas Dhsola mahjai
turpreti peedereja leeli laufi ar lihdſenahm ſahltainahm
plawahm; ari pate mahja bija glihta un prahwa, ar brangu
ehrbergi (Kurſemē mehds ehrbergi jeb dſihwojamu ehlū par
iſtabu noſaukt*), kuram bija dafſtinu jumts, diwi ſkurſteni
un leeli gaischi lohgi. Ar wahrdn ſakoh, ta bija pahr
wiſahm ta apgabala ſemneku mahjahm ta brangakā, — jo
tikai wehlakdš gadōs, kad laudis ſawas mahjas par dſim-
tu nopirka, tee ſahla glihtakas ehlas buhweht.

Kalna Ohsola fainneeks, Juris Taurinsch, bija gohdigs un strahdigā wihrs, bet ar wisu sawu uszichtibū nabadsīgs. Winsch bija senaki ziteem par kalpu deenejis un zik nezik eekrahjis, un tad preefch kahdeem desmit gadeem peemine- tu mahju usnehmis, kura toreis bijuſe gluschi palaista un is- pohstita. Palaistu lauku un pahris neaugligu gadu deht, winsch nebija warejis ar wisu sawu ruhpibū un fainnee- zibas vahrlaboshanu neko eekraht, bet tilai bes parahdeem zauri kultees.

Lejas Ohsola fainneeks, Kahrlis Ohsolinjch, bija bagats fainneeks. Winsch bija zetortais augums, kas scho mahju waldija. Wina lauki, jau no feneem laikeem labi eestrahdati, nesa bagatus auglus. Bes tam winsch darbojahs ar labibas un linu uspirkhanu preeksch kahda Rihgas kantora, zaur ko winsch katrä gadä wairak simtu rublus nopolnija; jo dauds ta avgabala fainneeki, kureem ap Turgeem truhka naudas, ar ko puji no gada rentes aismalkaht, leeneja no Ohsolina us rudenai atdohfchanu, par ko teem bija rudenai sawas linu fehklas un ziti lauka rajchojumi tam dauds lehtaki japahrdohd, neka ziti kuptschii teem buhtu malkajuschi. Tadehl nau nekahds brihnumis, ka Ohsolina bagatiba gadu no gada wairojahs un pagasts winu pahr wiseem fainneekem wairak zeenija, to par pagasta teesas vreelsh-zehdetaju iswchledams. Bagatiba un pagasta amats darija to lepnu un augsprahtigu, fa tas mchds arweenu pee neattihstijuscheem laudihm notift. Turpretim dsimtskungam winsch prata ar lunkainu mehli peeglaustees, fa tas pagasta pahrraudfischanu winam pilnigi ustizeja. Zaur to tad wina wara stahweja, kahdu fainneeku is mahjas isdsiht, jeb mahja paturehti, jo misu ko winsch dsimtskungam fazijs, to tas ari darija. Tadehl wiseem fainneekem bija no wina jabihstahs, un tee raudsija tam lischfigi peelabinatees un ar to labi apecteet. Tikai wina tuvakais kaimiusch, Kalna Ohsols, to nedarija. Tadehl winsch raudsija wijsadä wihsé tam atreebtees; wina noluhts bija ihpaschi tas, to raudsiht is mahjas isdabuht, tadehl, ka winsch kahroja pats pehz Kalna Ohsola mahjas un gribaja tahs laukus ar faveem laukeem faweenvoht. Bet tas winam nebijsa eespehjams, weenlahrt tadehl, ka Kalna Ohsols sawu renteskontrakti us mata pildija un sawas nodohfchanas ihsta laikä nomalkaja, un ohrkahrt tadehl, fa tas bija senaki dsimtskungam par kutscheri deenejis, zaur ko dsimtskungs to aissstahweja, finadams, fa tas ir gohdigs un strahdigs wihrs.

Nemaredams sawam māsam kaimintam neko padariht, Leijas Ohsols to lohti eenihdeja un negribeja to ne azu galā eeraudsīht. Bet Kalna Ohsols neistaišīja neko par to, tadehk, kā winsch ūnaja, kā wina kaiminam nebija nekahds taisnis eemeslis winu eenihdeht. Bet preeksch ta pasemo- tees winsch negribeja ari. „Waj man tadehk, kā winsch ir bagatē un gohda kahrigs, preeksch winu jašemojahs, kā ziti faimneeki to dara?“ tā winsch mehdsā pee fewis doh- maht. „Tas buhtu no manis aplam! Mehds katriš efam wihrs par fewi un mumis latram ir sawadi zeli.“

2. *Raiminu behrni*

Kalna Ohsolam bija weens weenigs dehls, Pehters wahrdā, un Leijas Ohiolam weeniga meita, Marija, tschetri gadi par Pehteri jaunaka.

Pee abeem behrneem peepildijahs schis fakams wahrds: Kahda fakne, tahda atwaſa. Pehters bija gohdigs un tschaſlis puika, ar labahm gara-dahwanahm apdahwinahs. Marija turpreti jau no masahm deenahm kildiga un augſt-prahktiga. Kà Leijas Ohsols ſawu kaiminu labvraht neeeredjeja, tå ari wina meita kaimina dehlu nè. Wina bija no ſawa tehwa eemahzijusehs ar bagatibu lepotees, un lamaja Pehteri var bada-kahſi un ar ziteem tahdeem pala-mas wahrdeem. Tapehz nau nekahds brihnumis, ka Pehters tai zefu greesa un fargajahs ar to fatiktees.

Kad Pehters bija jau desmit gadu wezs, tad tehws suh-tija to us pagasta skohlu, lai tur pirmahs ūnatnibas eemahzahs; jo winsch atjuna skohlas wehrtibu un apnehmahs totik tahli skohloht, zif wingam eespehjas.

Tribš seemas Pehters pagasta skohlā sagahjis, kur tas ar užihtibu un patikšanu mahzijahs, tehwš to nodewa uš pilsehtu elementaru skohlā, lai uš aprinka skohlu fataſtobs, kuxā tas pehz qada laika tīka ari uſaemts.

Leijas Ohsolam tas nemas nepatika, ka wina kaiminschawu dehlu us pilsehtu skohla suhtijsa.

„Tad ta nejehga!“ tas mehdsja faziht. „Winjsch zeesch labaki pats badu, nelā sawu dehlu pee arksa leek. Kas no ta zits išnahks, kā deenu saglis un palaidnis.“ Bet Ralna Ohsols neistaiņja neko par to. „Kas man dalas par to, ko ziti par mani spreesch, kad es sinu, ka tas, ko es daru, nau nepareiši.“ tā winjsch dohmaja, kad winam tika stahstihts, ko Leijas Ohsols par winu runajis. „Laizigas mantas es newareschu sawam dehlam atstāht, tadehk man jagahda, ka winjsch var labas skohlas mahzibas dabuht, kuras winam nesīhs sawā laikā labus auglus.“

Nu ari Marija nahža tajobs gaddos, kur tai wajadseja sahkt mahzitees. Winas tehws bija par lepnu, to us pagasta skohlu suhtiht. „Pagasta skohla ir tikai preefsch kafpu un nabagu lauschu behrneem,” ta winsch mehdia faziht. „Es, kas spehju par sawa behrna mahzishanu aismalksahrt, nefsuhitishu tadeht to taja skohla, kur kafvu behrni vahtarus mahzabs. Es gribu no tahs smalku fundsi istaisht, ka bagateem pilfehtas kohpmanceem nau kauns to prezeht, jo prastam faimneekam, jeb kahdam skrihwerischem es tatschu sawu meitu nedohschu; bet manam snohtam wajaga tilpat bagatam buht, ka es esmu.”

Winsch peenehma preeksch sawas meitas no pilseftas
guvernanti, kura lai to mahzitu un finalzinatu. Bet Ma-
rija, no wezakeem islutanata, negribeja neko mahzitees un
netika ari no wezakeem us to speesta.

^{*)} Kursēmē sauz par ehrbergeem tāhs dñshwojamas eklaš, kas usbuhwetas bes mahju stābas vāčhas, preeksīt kahda iħvaġħha noluħla, par pr. wezeem faijnnekkem waj arri nobu nekkem par dñshwi. Redakcija.

„Wina ir wehl it jaunina, un winai ir laika deesgan, ko mahzitees,“ ta tehw̄s mehd̄sa sawu meitu aibildinaht, kad guvernante par winas flinkumu suhd̄seja.

Tà pahri gadi vagahja, un Marija nebija gandrihs it nekà wehl eemahzijusehs. Guvernante, redsedama, ka winas puhles ir tur weltas, kur wezaki sawa behrna flinkumu aissstahw, apnika tahdu ißlutinatu meitenu mahziht, kura, nomanidama, ka wezaki ir us winas puñi, nekaunejahs pret sawu skohlotaju rupja buht un to lamaht. Ta-deht guvernante aissgahja, un Marija tika us pilsehtimu meitenu skohla nodohta. Aei tur wina bija ta flinkakà un palaidigakà skohlneeze, tà kà skohlotajahm bija ta daudsreis jaaystrahpè. Skohlotajas gribaja to daudsreis daschadu nerahtnibu deht is skohlas isslehgvt; bet katru reis winas tehwa aisluhgschana bija par ißlihdsinataju. Tomehr tehws sawu meitu nerahja par to. „Wina ir wehl behrns.“ tà winisch mehdsa to aissbildinaht, „un behrni mehdß daudsreis sawà nejehdßbà to padariht, kas pee-auguscheem nepatiht. Kad wina pee-audsihs, gan tad wina labofees. Kadehl tad winai buhs tåpat ar mahzischanoħs nopalletees, kà zitahm meitenehm, kuru wezakeem nau eespehja, tahs ilgi skohla fuhtiht? Es paldees Deewam spehju sawu meitu wiſu muhſchu skohloht.“

Pehters pa tam mahzijahs uszihitigi aprinka skohla. Winsch samantoja sawu skohlotaju mihlestibu, kuri to par wifem skohleneem var uszihitigaku flaweja un katra seme-stera beigumâ tam labu leezibas sihni isdewa, kas wina tehwam leelu preeku darija. Ihpaschi botanikâ (puku un stahdu sinaschanâ) winsch israhdiya sawu weiklumu. Ar sinu winsch lasija pa laukeem katru pukiti, katru lapinu un sahliti, peelipinaja tohs glihti un pehz kahrtas beesâ baltâ grahmata un eemahzijahs katra Latinu nosaukumu.

Pehz trihs gadeem winsch bija aprinka skohlu zauri gahjis un tika pehz ijskahanshahs eksamena nota ijskahans ar vurma numura atestati atlaiuts.

Vina prahs nefahs wehl gimnasijs apmekleht, un tehw̄s to ari labprahb wehlejahs, bet tam truhka preeksch ta spehjas. Lihds ſchim aprinka ſkohlu apmekledams winam bija mai iſdohſchanas, jo ſkohlas nauda bija masa un par kohteli un kosti nebija jamaksā, tadehk fa pilſehtina bija tumu un winsb wareja katra wakarā mahjā vahrnahkt.

Bet zitadi bija ar gimnāzijas apmeklēšanu, jo šai skohla nebija veeminētā aprīķa pilsehtā, bet wajad seja uz Rīgu eet, un Rīgā maksā kohrtelis un koste dahrāgi. Tehvam tikai kahds māsums naudas bija pēc rohķas. Tadehļ abeem bija leelas rāises un ruhypes.

Pehdigi wini nospreeda tā: Pehteram bija pēhž sunu deenahm jadohdahs uš Rihgas gimnasiju, jarauga ar tehwa maso krahjuminu gausīgi dīshwojoht ištikt, kamehr tehws warehs rudenī par lauka augleem naudu dabuht un winam pеefuhtiht. Winsch pats zereja ari uš preekschdeenahm zaur stundu dohſchanu kahdu masumu mehginaht nöpelniht. Un tā tehws un dehls flatijahs zeribas pilni uš nahkamibu.

(Rahfoſchā numurā turpīnajams.

Sautaschanas

Baltijas semkopījēm pēcītu to apjaunāšanahos: 1) Vai katru gadu rūdīsi atdohītobs pēbz diņu gadu aīholīna, tas ir: kad trespā wafarā aīholīnu nogana, tad eesējī rūdīsus?

2) Waj nebuhtu labaki, kad wairak rudsu fehtu? Jottee, wišpahrigi nemohť, wairak graudu iſeobd nelá mecschi. už třigodičnou (andělku) dnušku dabrački par teem: salmu un neli išuah obtruteck

Kad Lahs no mibleem amato brahleem schohs manus jautajeenus
raandstu iisjksidroht. Kad wina puulineem firsniai vateiktohs. 33

Altibildes

J. A. — **Zehlabmuishas Dambja** m. Bubtu gan labaki, ka Juhs sawu sohlischhanu vilditu un „ko derigaku“ raksttu, nekā tāhdas jautashanas, ko desmit gudru nesrehi atvildeht. Tā Juhs starp zitahm leetahm ar wehlatees ijskaidroschannu „lahdā wijsē, fwarā, ieb mehrā“ lohpeem ehdamais jadohd? Waj Juhs newarat ijsgudroht tādu swahrku waj sahbaku mehru. kas der preeksch it wiseem: preeksch leeleem un maseem, refneem un teeweem? Juhs wehlatees, lai laſtajeem paſnees jau ſagremotu baribū; netizam, ka Juhs dauds tādu multifchu atradi- feet, kas Juhsu padohmam preekrītis un bes vahrbaudischanas un pah- ſpreeschanas wiſu peenems, ko tee kur dīrd waj laſa. Mnhſu uſdewumis ir, ſemkohyju wajadības eewehroht un teem nest derigas finas, pah- ſpreedumus un pamahzischanu par atradumeem un iſprohwejumeem ſem- kohyibas laukā; mehs ari latru noveetnu un gobdvrāhtigu wehleſchanohs it mihi un yehz labakabs eespehſchanas iſpildam; bet ari weenigi til tādu!

Athildedams redaktors un isdeweis: G. Mather.

Sundinajumi.

Afus-rozeis. J. Ernstson f.

kas preeskſch kahdeem 3 gad. „Latv. aw.“ iſſludinoja, ka wiſch ujnenmootes preeskſch akahm ubdens abberi atraß, kas bubwebt u. t. j. vr. — tohp no dascheem Dobbeles fainnekeem uiaizingahts, jo drikſt fawu dſlowes-wectu uſdoh, ka or to waretu par wairak alu iſrakſchanu un iſhubwefchanu un pumpu talſiſchanu libigumu noſſebat.

J. Sanderson — Pakul.

Surfaces

bischu-fohpschanaß beedriba

schogad fawu gada febdeschanu noturebs 15. Junijā, Zelgawā, vee Lankowsky funga, netahl no babnuhscha. Resbedreem nau leegts, var flaustajeem vee-dalstes. **Preekschneebba.**

Breefschneeziba.

Premijas bilstes un zītus naudas papildus pērk
un pahirdobd un uzsnehmāhs

premijas biltes

is I. un II. seenejuma apdrohfhinabt pret islohsfchanas flabdi (Amortisation).

L. J. Salzmann bankas un wesselu andele,
Jelgavā, latotu eelā Nr. 8.

Kapohstu stahdus

no wiſlabakahn Wahzemes ſortebm war dabuht
pirkt uſ Jöppfel funga kapohstu lauka pee Zelgawas.

Dobbeles semikohybas beedriba 29., 30. un 31. Augusta f. g. Dobbelē isribi klos **lohypi-israh-dishmann**. Kas pee šķiļus israhdiščanas grīb nemt dalību, tam līdz 1. Augustam jacefūha fina Dobbeles aptieki Brenner fungam, kas arī jo skaidrākā finas dobs. Izvietošs programs nahlēs weblāk.

Dryfahs vee J. W. Steffenbagen un debla.